

Mijn reisverslag

Moldova, straseni

Joyce
1-7-2015

Reis verslag

5 juli 2015

38° C

De reis ging prima! Er was een goede verzorging tijdens de vlucht ik heb niet lang hoeven wachten voor het boarden en alles ging vlot en soepel. Had ik hier nu zo tegenop gezien?

Zelfs tijdens het lange wachten van de overstap, namelijk 5 uur, ging de tijd snel voorbij dankzij de Burger King in Roemenië waar ik een café latte kon bestellen.;

Mijn e-reader en MP3 deden de rest...

Eenmaal aangekomen in het hotel 's avonds om 23:30 had ik het gevoel in de slaapkamer van mijn oma te zijn aanbeland! Minstens 50 jaar terug in de tijd, zo te zien aan het meubilair en de bedden. Geen dekbed maar gewoon een laken met een oude, mufte deken. Keiharde en oer-oude springveren matrassen.

Er werd ons fijntjes medegedeeld dat het warme water in het hotel alleen beschikbaar was tussen 8:00 uur en 11:00 uur 's morgens.

Helaas, een verfrissende douche na de reis zat er niet in..

Dan maar ouderwets wassen bij de wastafel zoals ik het in jaren niet meer gedaan, maar wat vroeger heel gewoon voor ons was. De volgende morgen om 8:00 uur draai ik de badkamer kraan open

verlangend naar een verfrissende douche. Tot mijn schrik is het water bruin. Uit angst voor legionella laat ik de kraan, piepend en krakend door de oude leidingen, maar uitgebreid stromen, alvorens ik er onder ga staan. Als ik mij meld voor het ontbijt, wat geserveerd wordt tussen 8 en 10, verwacht ik heel naïef een ontbijtbuffet. Maar ik was even vergeten dat ik in Moldavië ben. Geen buffet, maar een vriendelijke serveerster die vraagt wat we willen eten. Ik bestel een broodje, een kop koffie en een ei. De armoede in het land is tastbaar..

6 juli

39° C

's morgens om 10:00 word ik opgehaald. Wat een aangename verrassing! Het blokhuutje waar de vrijwilligers mogen verblijven is ontzettend leuk! Alles is prima verzorgd en aanwezig. Vergeleken met het hotel is dit buitengewoon luxe!

Het bed ligt, vergeleken met het hotel, geweldig! De hele dag door warm water dankzij een boiler en het schone water wordt omhoog gepompt uit de waterputten die zijn geslagen op het terrein..

Hoe luxe moet dit zijn voor de mensen van Moldavië?

Veronica legt veel uit over het project waar ik de komende twee weken te gast zal zijn, de omgeving, de hoofdstad en tot onze verrassing is er een zwembad in de buurt!

We eten onze eerste echte Moldavische maaltijd.

Het lijkt op grote ravioli, namelijk gekookte bloem, gevuld met cottage cheese.. De warmte maakt me loom; het is hier namelijk 39 °C. Ik besluit dus maar vroeg te gaan slapen. Ik neem een heerlijke warme douche, lees wat op mijn e-reader, voel me geweldig en bijna op vakantie! De prachtige omgeving vraagt daar zeker aan bij. Overal staan bloemen.. Het straalt rust uit..

7 juli
40° C

De eerste inlandse insecten. Het zijn er veel en ze steken! HmMMMM... Het ontbijt is geweldig! Vers gezette koffie, broodjes, omelet en een yoghurt. Heerlijk verkwikt ga ik van start in het verpleegtehuis. Alle cliënten zijn al gewassen en aangekleed door het vaste personeel, en ik schuif aan bij de activiteiten begeleiding.

Het valt me op hoeveel persoonlijke aandacht iedereen hier krijgt van de verpleegkundigen. We praten wat en ik kom te weten dat er hier gewerkt wordt met 24 uren diensten. De verpleegkundigen en verzorgenden werken hier dus van 7:30 's morgens tot de volgende morgen 7:30. Ik ben niet jaloers...

De activiteiten zijn vergelijkbaar als bij ons: het inkleuren van mandala's, het spelen van een spelletje.. Het is een grappig detail als ik zie dat de mandala's geprint zijn en gekopieerd door andere Nederlanders ;)

ik waan me even, nog maar een korte maand geleden, toen ik exact hetzelfde deed in Nederland. Alleen, met alle respect voor mijn Moldavische collega's, ik werkte veel harder en vooral veel gehaaster. Alles gaat hier kalm en gemoedelijk. Ik vraag me 's middags tijdens een rustig momentje af wie nu nog wat te

ontwikkelen heeft? Hier? Met zoveel aandacht voor de mens? Met tijd voor de cliënten? Met overal prachtige bloemen, planten, fruit, biologisch geteelde groenten, massages en gymnastiek of eigenlijk bij ons? Na een heerlijke Moldavische lunch help ik afwassen, wat hier allemaal nog met de hand gebeurt en 's avonds besluiten we met z'n allen lekker te gaan afkoelen in het zwembad! Toch nog vakantie!

8 juli
41° C

Vandaag ben ik mee geweest met het Home Care team. Ik werd verwelkomd als collega en overal bij betrokken toen ik vertelde dat ik in Nederland ook in de "Home Care" (wijkverpleging) werk. Ik genoot van het ritje in de auto, het prachtige platteland van Moldavië...

Tot we de- toch al slechte wegen- verlieten en de paden op gingen. De wegen op het platteland en in de dorpjes zijn eigenlijk geen wegen te noemen. Het zijn zandwegen vol met keien en kuilen.

En toen, na geruime tijd over deze wegen te hebben gehobbelt, stopte de auto bij het huisje van Nikolai. Een bedlegerige, incontinentie, gehandicapte man van onbestemde leeftijd die op een bed lag, in een huisje wat de naam niet mag dragen. Een enorm vervallen, oer- oud, zwaar vervuild

onderkomen.

Het stinkt er verschrikkelijk, want riolering is er niet en met deze temperaturen is het niet om te harden. De tranen schieten me in de ogen en ik kan gewoon niet bevatten wat ik met mijn eigen ogen zie.

Ik heb een brok in mijn keel als ik Nicolai zie liggen op het smerigste bed, dat ik ooit van mijn leven heb gezien.

De lakens zijn gescheurd en onbeschrijfelijk vuil, maar niet nat, ook al is Nicolai incontinent, want daarvoor is het eenvoudigweg te warm, maar zijn gescheurde trainingbroek is dat wel .

Met één blik zie ik dat Nicolai al dagen niet verschoond of gewassen is. We brengen hem brood en melk, maar dit moet allemaal onder zijn handbereik bewaard blijven, ongekoeld dus. Nicolai is te zwak om op te kunnen staan.

De vliegen vieren feest.

Het huisje zelf is het meest verwaarloosd en smerigste wat ik ooit in mijn leven heb gezien en de stank en het ongedierte zijn onbeschrijfelijk maar wel begrijpelijk. Ik geef hem een hand ik zeg hem gedag en stel mezelf voor. Mijn collega legt uit dat ik dit werk ook in Nederland doe en dat ik hier als vrijwilliger ben. Ik glimlach vriendelijk, slik de brok in mijn keel dapper weg en controleer zijn lichaam op ascitis, oedemen en decubitus. Helaas is het er allemaal; het lijkt hopeloos.

Ik maak wat schoon, wat nergens op slaat, want de vloer bestaat gedeeltelijk uit planken en verder alleen maar zand, wat bij deze droogte opstijgt en mij in de ogen en de neus prikt. Mijn collega verpleegkundige geeft Nicolai wat vers meegebrachte, houdbare melk maar Nicolai verslikt zich op een manier, die ik herken en waarvan ik weet dat hij het risico loopt op een pneumonie (longontsteking door verslikken) en dat zijn melk eigenlijk verdikt moet worden, maar ja...

We kloppen gezamenlijk de kleden uit, waar de gaten ter grootte van een bord in zijn gesleten; daar hoef je geen Roemeens of Engels voor te spreken; overal ter wereld gebeurt op dezelfde manier. We kloppen in een gelijkmatig ritme en draaien het kleed als afgesproken, tegelijkertijd om en glimlachen daarom, mijn Moldavische collega's en ik. Met achterlating van een homp brood en een beker melk onder zijn handbereik verlaat ik geschokt en intens verdrietig het armoedige onderkomen. Medelijden wel op in mijn hart voor deze oude man die hier ligt op een bedspiraal, met zelfs niet de kracht om de vliegen van zich af te slaan...

Verder gaan we , nu naar Helena. Een vrouw van ongeveer 60 jaar oud, die getroffen is door een " accident cerebrale" zoals mijn collega uitlegt. Ik verwacht het voor mij, o zo bekende beeld van een hemiplegie (halfzijdige verlamming) ten gevolge van een CVA. Mijn verwachting klopt. Ook hier weer dezelfde stank, dezelfde vliegen en vlooiën. Helena is gekleed in een fluwelen japon of nachthemd; dat kan ik door de viezigheid niet goed onderscheiden en het zweet loopt met stralen van haar af.

Lopen kan ze niet en gewassen en verschoond wil ze niet. Te moe. Te veel pijn.

Waarom al die moeite?

Wat maakt het allemaal ook uit? Laat toch maar zitten; het is de moeite niet waard...

Het is een mentaliteit die ik nog veel tegen zal komen Moldavië..

In het kleine 'huisje' spelen twee kleine meisjes, Tatjana en Natasja, en ik schat ze een jaar of zes of zeven. Blote voetjes op de keien .Ongekamde haren. Smerige gezichtjes met een stralende lach die ons verwelkomen. Nu komt de schok als ik hoor, dat niet alleen Helena, maar ook haar dochter, schoonzoon en de twee kleine meisjes in dit hutje wonen, zonder wc, zonder stromend water, geen kraan in de buurt.

Ik zie de slaapkamer, die nog kleiner en lager en bedompter is dan de slaapkamer waar ik thuis alleen in slaap. De bedden zijn keurig opgemaakt met vuile en versleten lappen. Voor het smerige raam met grijze, rafelige vitrage staat een tafel en twee stoelen. In de slaapkamer van oma Helena een oud fornuis met koperen ringen waar bij ons een vermogen voor zou worden betaald vanwege

de antieke waarde. Alleen is het zo jammer, dat het hier gewoon de dagelijkse praktijk is op dit fornuis te moeten koken.

In deze hitte! In de kamer waar je slaapt!

En dan denk ik aan de dochter, die in deze omstandigheden niet alleen haar

dochters heeft gebaard, maar ook haar invalide moeder moet verzorgen. Geen kraan, geen WC, om over een wasmachine maar te zwijgen...

Opnieuw een brok in mijn keel, maar ik laat mijn geschoktheid en ontsteltenis niet blijken.

Ook ik ben moeder, dochter en oma en ik denk met diep respect aan deze-voor mij onbekende vrouw, die van mijn leeftijd moet zijn. Ik neem

mijzelf voor om haar huisje en omstandigheden nooit meer te vergeten...

Thuis is ze natuurlijk niet; lopend naar de stad om nog een beetje geld te verdienen.

Op de stoep een groot blauwe plastic vat. Gevuld met water dat uit de dorpsput is getakeld door mijn mannelijke collega Ywan. Ik was daarin mijn handen en mijn gezicht. Dan gaan we weer. Ook hier melk en brood achterlatend voor de meisjes van Helena. Ik bedenk me dat ik 's morgens nog heel naïef dacht dat deze producten eigenlijk in een koeltas vervoerd zouden moeten worden vanwege de ondraaglijke hitte in de auto. Idiot!;scheld ik mijzelf in gedachten uit. Alsof iemand hier überhaupt een koelkast heeft...

Verder gaan we weer, op naar Dorien een frêle dame van 80 jaar die al zoveel van de wereld heeft gezien dat de wijsheid uit haar pientere oogjes straalt. Ook hier weer het ijzeren bedspiraal, bedekt met wat lappen en dekens waar deze dame op zetelt. De lappen zijn zo hoog opgestapeld dat het wel een troon lijkt, met deze dame er boven op, gracieus naar de vliegen meppend met een half vergane theedoek. Haar pientere ogen monstere mij en ze informeert naar mijn antecedenten bij Viorica, mijn collega. Nu blijkt dat ik moeder ben van 3 zonen kan ik haar goedkeuring wegdragen en als Viorica verteld dat ik "babushka" (oma)ben is het roer helemaal om.

Ik ben inmiddels over al mijn grenzen heen en neem beleefd plaats op haar troon, de vlooiën negerend, om haar een foto van mijn kleinzoon te laten zien; iets wat alle moeders en oma's, waar ook ter wereld, verbindt.

Ik veeg de vloer voor de show met een bamboe bezem. Ik vraag naar de 'varash' (het blik) maar dat is er niet. Ik veeg het vuil op met een oud stuk papier en werp het op het erf. Viorica zegt de dame dat ze veel moet drinken en zet een fles water voor haar neer, maar dat wil ze niet. Want wie helpt haar naar buiten naar de latrine? Het is zeker 25 meter lopen en zelf kan ze het niet. Ook hier weer een inwonende dochter en kleinzoon die moeten leven in omstandigheden die ik nauwelijks kan bevatten. Hoe gaat dat? Niet kunnen douchen? Geen wasmachine? Als vrouw? Schiet het door me heen. De verbijstering maakt zich van mij meester, tot ik de trotse blik van Dorien zien die het mij

eenvoudig verbiedt, mijn compassie te laten blijken. We halen water in een zinken emmer die bij ons alleen nog als 'brocante' te verkrijgen is, net als alle andere vrouwen en mannen en ik zie zeker vijf jonge vrouwen, jonger dan ik, met een emmer in de ene hand en een kind aan de andere, balanceren over rotsige paden op weg naar huis...

Alweer het laatste bezoek van vandaag. We bezoeken Ivana, een oude vrouw die het emotioneel erg moeilijk heeft. Viorica vertelt me haar verhaal. Ze is ernstig ziek geweest en haar zoon dacht dat ze dood zou gaan. Dus is hij vertrokken met het laatste beetje geld dat ze had ik keek zeven jaar niet naar haar om. Maar ze is taai, zoals de meeste mensen hier en bleef leven. Toen de zoon aan lager wal geraakte, er is veel alcoholisme in Moldavië, kwam hij bij zijn moeder terug inwonen om zo mee te kunnen profiteren van het magere pensioentje wat zij ontvangt van € 20 per maand. Ivana huilt omdat het zo heet is. Ze kan zelfs helemaal niets en heeft haar zoon nodig voor de moestuin. Maar nu is het zo lang droog en zo heet, dat alle mais verbrand voor het geoogst kan worden. En hoe moet het dan in de winter? Als er geen oogst is? Ze huilt zonder gêne en openhartig. Ik kan niets anders en kniel in het zand, knijp zachtjes in haar hand dat krom staat van de reuma en strijk haar over haar rug. Ze glimlacht door haar tranen heen en zoent me spontaan op mijn beide wangen. Ze vraagt me of het in Holland regent...

Ik ga naast haar zitten en sla mijn armen om me heen. Wat kan ik zeggen? Na wat gegiechel over mijn pogingen om het lastige Roemeense uit te spreken lacht ze hartelijk en echt, en zoent me nogmaals. Ik zoen haar terug, blij dat ik haar in ieder geval hebben kunnen laten lachen, want voor regen kan ik helaas niet zorgen....

9 en 10 juli
39°

Gisteren en vandaag waren het rustige dagen op het centrum. Omdat het dak gerepareerd wordt van dagcentrum, zijn er zo'n 40 cliënten per dag minder te verzorgen, inclusief de douche beurten, de was en de warme maaltijd. Ik kan het kalm aan doen, wat mij welkom is. Door de, voor mij ongewone hitte gaat alles mij moeizaam af. Ik heb gedaan wat ik al jaren doe; ouderen en gehandicapten verzorgen, helpen met de dagelijkse activiteiten, wassen, haren kammen, scheren en verzorgen. Het gaat me gemakkelijk af. Het voelt vertrouwd. Van tiltechnieken heeft niemand ooit gehoord en als ik aanwijzingen geef, zijn mijn collega's verbaasd over het gemak waarmee ik patiënten verplaats. Als ik 's avonds nog even naar binnen loop om water te halen (bij ons is de elektriciteit en het water weer eens uitgevallen; iets wat regelmatig voorkomt) word ik direct aan het werk gezet: of ik

mevrouw C even kan helpen verzorgen. Ik glimlach. Ik zet het een keteltje water vast op en breng mevrouw C naar bed. Na mijn onhandig uitgesproken "Buno Sierra", (goedenavond) pak ik mijn inmiddels gekookte water en maak een lekker kopje thee, Ik ga even buiten zitten om aan mijn reisverslag te werken.

De volgende dag heb ik keuken dienst. Met mijn collega- vrijwilligers hebben we afgesproken te rouleren; één persoon in het Nursing Home, waar mijn collega's activiteiten doen en ik vaak meehelp met de zorg omdat ik verpleegkundige ben, één persoon mee met Home Care en één persoon in de

keuken. Vandaag dus mijn keuken dag. Ik word aan het werk gezet om ongeveer 10 kg gekookte bietjes te raspen voor de salade; met de hand, ja. Ik vind het gezellig in de keuken; het zachte gepraat, de lekkere geuren en de ouderwetse manier van eten bereiden, hebben iets meditatiefs.

Ik rasp en rasp en rasp. Na een uurtje ben ik klaar. Ik schil er nog even 25 kg aardappelen bij, onderwijl rondkijkend naar alle bedrijvigheid. Mijn collega's zijn aan het inmaken voor de winter. Ik herken de techniek van het wekken en de kok laat mij vol trots haar provisiekast zien. Rijen en rijen ingemaakte groenten en fruit. Ik sla- zoals van mij verwacht wordt -bewonderende kreten en complimenteer haar met de resultaten van al haar harde werk. Een brede grijns is mijn beloning.

Elke dag verse soep...

11 en 12 juli
25°C

Vandaag is het zaterdag: een vrije dag volgens rooster. Het is aanzienlijk koeler: zo'n 25°, wat heerlijk aanvoelt na alle hitte van de afgelopen week. De ideale dag dus om even op weg te gaan voor een citytrip, op weg naar de hoofdstad Chisinau.

We nemen de bus van Straseni naar Chisinau en flaneren daar door de parken. Heel mooi aangelegd goed verzorgd en een weldaad, vooral in de schaduw.. Natuurlijk vind ik het leuk om mensen te kijken. Na het wandelen en bekijken van de markt gaan we uit eten. We strijken neer op een terrasje en bestellen een

lasagne; het smaakt heerlijk na een week vegetarisch eten. Kosten: ongeveer zes euro per persoon, namelijk 132 Lei totaal.

De volgende dag naar de plaatselijke markt. Ik ben trots op mezelf als het me lukt mijn geliefde fruit te kopen. Inmiddels alweer 31° en het zwembad is zalig. 's avonds merk ik dat ik verbrand ben ondanks factor 30 en verschillende keren smeren. Een hoofdpijn steekt op. Ik neem een lauwe douche en ga met een paracetamol naar bed..

Maandag 13 juli
32° C

Vandaag een begin van de nieuwe week. Ik voel me nog steeds niet heel geweldig en ik word chagrijnig als de douche weer eens koud wordt. Met schaamte denk ik aan Helena, Dorien, Nikolaj, en Yvana. Zij kunnen helemaal niet douchen; warm noch koud en voor hun wordt het vandaag ook weer 32°..

Ik maak snel mijn ochtendtoilet af en bereid me voor, om weer mee te gaan met het Home Care Team.

Als we na een hobbelige rit aangekomen bij Zacharia valt het me op hoe tevreden hij er uitziet. Hij zit op een doorgezakte bank en heeft, o, hoe luxe! -een radiootje. Hij zit in het zonnetje en lijkt te genieten. Lopen kan hij niet en hout of boodschappen heeft hij ook niet. We maken weer

eens wat schoon in verband met de vliegen en vlooiën en geven hem een mok melk en brood. Hij is dankbaar en tevreden. Na ons afscheid gaan we gauw weer verder. We bezoeken nog zeven cliënten vandaag. Er ontwikkelt zich een soort routine tussen mij en mijn collega's. Als we aankomen stel ik het voedselpakket samen en gaan we naar binnen. Na ons "Buna Ziua" stel ik mijzelf voor als "voluntari di Olanda. Numele meu este Joyce". En dat wordt altijd beantwoord met hun eigen

naam, een stralende lach, een ferme handdruk en een hartelijke knuffel. Ik pak bezem en blik en begin met vegen, met het uitkloppen van het half vergane beddengoed en het afwassen van de vuilste kopjes en kommen. Daar ben ik snel mee klaar want veel hebben ze niet.

Dan word ik bijgepraat over de medische conditie van de cliënten. Accident cerebrale; cataract operation; fractuur femur; dehydratie; bronchitis, of iets dergelijks. Toch wel handig die medische terminologie.. Ik stel wat belangstellende vragen bekijk de medicijn doosjes, glimlach vriendelijk, knik begrijpend en leg ze wat comfortabeler in bed. Veel kan ik niet doen, en dat geeft me een machteloos gevoel. Maar het feit dat een Nederlandse verpleegkundige belangstelling toont, betekent al veel.. Eén gebeurtenis blijft me sterk bij. We bezoeken Dimitri. Hij woont aan het einde, van wat ik een paadje zou noemen. Het lijkt op een geitenpad.

Het pad loopt steil af de diepte in. Als de auto stopt op de grote weg, vraag ik verbaast aan mijn collega naar het huis. Na een voettocht van ongeveer 10 minuten, waarbij ik ontzettend op moet letten om niet te vallen, bereiken we eindelijk het huisje van Dimitri.¹ Een krasse oude man die in een huis woont, dat er slechter aan toe is dan hijzelf. Hij is taai en staat fier rechtop en weet zijn mondje te roeren. Erg leuk om te zien en we lachen er beiden hartelijk om. We praten wat en ik bekijk zijn armen want hij heeft recentelijk een venapunctie gehad. Dat betekent dat er bloed geprikt is en hij

heeft twee blauwe plekken op zijn elleboog. In een mengelmoesje van Duits, Engels en opgepikt Roemeens stel ik hem gerust en zeg 'No problemo, is normal!'. Ik zie hem verbaasd en bijna met respect naar mij kijken naar deze "Orlando Medical assistent" zoals een verpleegkundige hier genoemd wordt en hij bedankt voor de 'lapte', oftewel de melk. Mijn collega en ik lagen er beiden hartelijk om.

Als ik om schoon water vraag zegt Viorica dat ik dat dan zelf zal moeten halen en dat betekent waterputten. Ik zeg heel stoer dat dat geen

probleem is en loopt met twee emmers richting de put, maar al snel wordt het pad haast onbegaanbaar. Ik heb moeite om mijn evenwicht te bewaren en beklim een soort uitgehouwen trappetje. We moeten omhoog naar de put. Eenmaal aangekomen zie ik nog enkele heerlijk vervuilde kindertjes die vol verbazing kijken naar deze gekke Hollandse blonde vrouw staan te kijken. Ik ben duidelijk niet van hier: te blond, te stevig en te lang. Ik laat de emmer zakken en kijk in de diepte. Waar is het water? Het is onvoorstelbaar diep en de buurman vertelt dat het water 25 m onder de grond zit. Na wat eindeloos zwingelen lijkt, raakte de emmer het

wateroppervlak. Ik takel het water omhoog; wat is dat zwaar! Het lijkt veel zwaarder dan 10 liter water! Ik put nog een emmer water en samen lopen we terug de heuvel weer op, het steile geitenpaadje waar je niet gewoon je voeten kunt neerzetten. Ik voel mijn kuitspieren en krijg het zwaar! Het is haast niet begaanbaar en met in één hand de emmer van 10 l gebruik ik mijn andere hand om me aan elke overhangende tak vast te grijpen in de hoop niet te vallen. Ik krijg de slappe lach als ik bedenk dat ik in Nederland betaál voor een dergelijke cardiotraining! Weer bij Dimitri aangekomen ben ik bek- af. Ik gebruik een emmer

¹ Het verhaal van Dimitrie wordt verteld in de uitzending van Max maakt mogelijk, zie link

om af te wassen en de rest voor de kippen. De andere emmer laat ik bij hem achter. Hoe kranig hij ook is, dit is echt te zwaar voor een oude man en haast niet mogelijk.

Op naar Stefano, die met oedemateuze (dikke benen door het vasthouden van vocht als gevolg van hartfalen) benen op bed ligt. De stank is onbeschrijflijk. Ik begrijp al snel hoe dat komt. Stefano is slecht ter been en kan onmogelijk naar de latrine buiten. Daarvoor zou hij een grote trap af moeten de tuin door, die niet bestraat is natuurlijk. De trappen zijn bijna standaard voor het huis, in verband met de grote sneeuwval in de winter. Men zou anders de deur niet open kunnen krijgen door de sneeuw. Omdat dit voor hem niet mogelijk is plast hij gewoon in een oude emmer. Tel daar de etensresten bij op en de hitte...

Natuurlijk kunnen we niet afwassen want ook hij kan geen waterputten en het scenario is natuurlijk snel compleet. Maar het meest wordt ik getroffen door een enkel detail: zijn schoenen... Hij heeft

koude dikke voeten en ik begeleid hem naar een stoel op de veranda, of dat wat daarvoor door moet gaan. Ik wil hem zijn schoenen aangeven om te voorkomen dat hij zal vallen; een gewoonte gebaar als verpleegkundige. Hij trekt ze met zijn wandelstok naar zich toe. Ik ben ontroerd. De schoenen zijn zo versleten dat ik bang ben dat ze uit elkaar zullen vallen als ik ze oppak..

Verder gaan we weer. Bij een alleenstaande moeder van 43 jaar oud met twee zonen van 11 en 12 jaar oud zie ik de wanhoop op haar gezicht. Zij zorgt daarnaast voor haar bejaarde vader. Ze laat mij haar huisje zien; het is opgebouwd uit leem en stro. Ik zie de kleistenen vermengd met het stro gewoon zitten. Het rieten dak is half ingestort. Ze probeert het te repareren, met behulp van haar zoons, maar er is geen geld voor materialen. Ik word bij haar vader gebracht en wat ik dan aantref schokt me diep. Zo diep dat ik er geen foto van gemaakt heb. Ik voel het aan als ongepast.

De bejaarde man woont in een onderkomen wat ik niet anders kan omschrijven als een stal. Er is geen vloer. Slechts wat aangestampte aarde. De muren bestaan uit leem en het dak komt naar beneden, want het bestaat uit een riet en riet wordt nat in de winter en gaat rotten. Er zit een gat in de muur wat een raam moet voorstellen en dat licht binnenlaat. In het half donker zit een zwaar vervuilde man op een stalen bed,

waar ik er inmiddels al tientallen van heb gezien. Blote voeten op het zand. Meer niet. We gaan naar hem toe en geven hem melk en brood. Dankbaarheid. Ik slik. Ik slik nog een keer. Ik ben bang dat deze man in de winter dood vriezen. Want het vriest hier 's winters 35° onder nul. Ik kan het niet op brengen te bedenken wat dit met deze mensen doet. Er zijn kinderen in dit huis.. Hoe heeft deze dappere en taaie vrouw haar kinderen groot gekregen?! Ik begrijp haar wanhoop... Een fles met sterke drank van 40% komt op tafel. Een volks- zonde hier in Moldavië. Ze staat erop dat we met

haar mee doen. En zo sta ik, die het meestal bij een wijntje hou, op de vroege ochtend in de brandend hete zon op mijn lege maag een borrel van 40% weg te werken en bedank haar lachend. "Bravo!" roept ze en een brede grijns uit haar tandeloze mond is mijn beloning...

De dag daarna ben ik moe. Heel moe van de warmte, van alle indrukken en van het slechte slapen; de vlooiënbeten houden me uit mijn slaap van de jeuk. Ik neem een dagje rust. Ik doe kalm aan en val de hele dag door telkens even slaap. De volgende dag is het mijn laatste dag. Mijn collega-vrijwilligers gaan een dagje op stap naar de hoofdstad, een museum bezoeken en een botanische tuin hier in de buurt. Maar ik kan niks mooiers bedenken dan nog een keer op stap te gaan met mijn collega's van de wijkzorg. Nog één keer de cliënten bezoeken, nog een keer mij onderdompelen in het harde leven van de mensen hier en alles wat hiermee te maken heeft en daarom ga ik nog een keer mee op pad...

Eerst brengen we een aantal ouderen naar huis die we uit het ziekenhuis hebben opgehaald, na een staaroperatie, betaald door omroep Max.²

De oudjes zijn de hemel te rijk! Na zoveel jaren kunnen zij weer zien! En wat nog veel belangrijker is: ze kunnen het land weer bewerken, weer zelf water halen. Ze bedanken mij, alsof ik hier persoonlijk verantwoordelijk voor ben maar ik heb niets gedaan; ik ben slechts een vertegenwoordiger uit Holland, het land van de tulpen, de

regen en de zegeningen, zo zeggen ze mij. Hun dankbaarheid raakt mijn hart diep... We brengen hen naar huis door de heuvels en langs de verschillende dorpjes en ik geniet van de hobbelige rit. Ik kijk mijn ogen uit en zie van alles; velden vol zonnebloemen tot paard en wagen, door heuvels en bossen en ik geniet met volle teugen. Dan is het tijd om de cliënten te bezoeken want die rekenen op onze komst. We rijden gauw langs de winkel voor de noodzakelijke boodschappen: een brood, een kilo bloem, 1 kg aardappelen, 1 l zonnebloemolie en 1 kg pasta voor ieder gezin. En we gaan weer op weg. Geen medische controles, want de verpleegkundige heeft dienst in de ambulance. Het hebben van meerdere banen is hier heel normaal. Met één inkomen kan men niet

rondkomen. Dus vandaag alleen de pakketten en het bieden van een luisterend oor en het geven van wat aandacht. Tijd om schoon te maken hebben we vandaag niet, vanwege het thuisbrengen van de geopereerde ouderen. In de vol tempo gaan we de dorpjes langs en brengen de pakketjes. Overal staat men op de uitkijk, wordt ook ik begroet met veel "spaciba" ! Dank je wel.. Zodra zij het woord 'Olanda' horen word ik overal verwelkomd met een dikke omhelzing, klapzouen en mijn handen worden voortdurend gestreeld. Voor hen het land van melk en honing, van hulp en zegen.

Ik heb in mijn leven veel dankbaarheid en warmte mogen ontvangen van al mijn cliënten en patiënten. Zoenen, knuffels, brieven vol dankbaarheid en cadeautjes; ik ken het allemaal. Maar

² (<http://maxmaaktmogelijk.omroepmax.nl/projecten/moldavie/thuiszorg-straseni/> (Deze documentaire is gemaakt op 'mijn' project, dus als je meer wil zien van waar ik zelf geweest ben, kan je even klikken..))

deze tranen van ontroering en dankbaarheid, is de grootse dankbaarheid die ik ooit gezien heb, op deze desolate plaats. Even later hoor ik dat Nicolai gestorven is. Ik had het verwacht en voel me opgelucht....

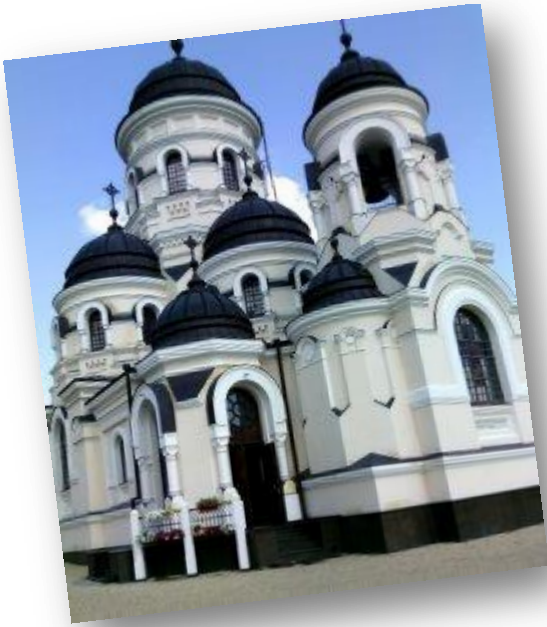
Mijn laatste dag, een vrije dag om in te kunnen pakken en schoon te maken. Een dag van afscheid nemen. Gauw breng ik mijn lieve collega Viorica mijn manicure etuitje nog even langs, omdat zij laatst nagels van de cliënten knipte met een roestige huishoud schaar. Gauw nog even wat geld opnemen om achter te laten op het project, foto's zoenen, e-mail adressen uitwisselen en als laatste een pizza in de plaatselijke pizzeria die in de verste verte niet naar pizza smaakt. Veel ontroering en veel verzoeken om nog eens terug te komen, een lach, lag een knuffel en een traan "Buna Ziua"..

Juli 2015
Joyce Ledger

Stephen de la Mare, of te wel Stephen de Grote plein

*Geen geld te bekennen, maar een prachtige basiliek..
Kerk Van Transfiguratie In Chisinau*

*Supertrots zijn ze op hun parlementgebouw met de vlag
van de Europese unie..*

Keurige kamers in het verpleegtehuis..

*Een zelf-
maak
postoel
voor
een
gehandi-
capte
vrouw..*

